

Kar je bilo, nikdar ne mine, samo obliko menja ...

Prispevek k zgodovini trga Ribnica (15. del)

POSLOPJE RIBNIŠKE OPEKARNE IN PARNE ŽAGE. (FOTOGRAFIJA V ZASEBNI LASTI.)

Opekarstvo

Začetek 20. stoletja je prinesel v Ribnico industrializacijo. Leta 1901 v Ribnici zabeležimo prvi parni stroj. Tega leta je pričela delovati opekarna in parna žaga. Istega leta je parni stroj zagnal tudi Rudeževo žago v Jelenovem Žlebu.

Zagotovo je opekarna in parna žaga poleg uvedbe parnega stroja zanimiva tudi zaradi števila delavcev, ki jih je to podjetje zaposlovalo. V letu 1924 je ribniška opekarna zaposlovala 167 delavcev. Največje število zaposlenih se je gibalo do 180 oseb. Kolikor sem razbrala iz seznama delavcev, ki ga hrani Zgodovinski arhiv v Ljubljani v sklopu Občina Ribnica fond 27, menim, da takšno število zaposlenih ne pomeni, da so bili ti delavci ves čas prisotni, pač pa so prihajali ob večjih projektih za določen čas v letu. To število pomeni število ljudi, ki je v enem letu delalo na opekarni. Nekateri pol leta, drugi celo leto, nekateri pa po nekaj mesecev.

Načrte za stavbo podjetja Opekarna in parna žaga A. Peterlin in tovariši so izdelali na Dunaju. Zrasla je na Veliki Mlaki.

Z odkupi zemljišč proti Veliki gori sta se večala površina in dejavnost podjetja. Prvi delničarji opekarne so bili: Andrej Podboj, Franc Pirker, Josip Klun in Andrej Peterlin. Kasneje v tridesetih letih je sin Andreja Peterlina, Filip, svoj delež prodal Ivanu Klunu, ki je s tem postal večinski delničar tega podjetja. Ime podjetja se spremeni v I. Klun in tovariši.

Pri delavcih na opekarni ne moremo mimo Italijanov. Že pri zidavi ribniške cerkve se omenja italijanske zidarje. Italijani so bili v naših krajih spoštovani obrtniki, kar zadeva zidarstvo, žganje apna in opekarstvo. Tudi med zaposlenimi v ribniški opekarni je najti več Italijanov, med njimi en opekarski mojster, opekarski preddelavec, eden je bil dninar in zanj ni posebej naveden posel, ki ga je opravljal, žagar, ter trije, za katere ni nikakršnega opisa del.

Število Italijanov je po letu 1924 upadalo, že leta 1924 jih je bilo le sedem. Zgodnejši zapisi, pred letom 1919, o delavcih niso ohranjeni. Za ribniško opekarno je značilno, da je zaposlovala ljudi iz Ribnice in tudi širše okolice. V seznamih zaposlenih najdemo ljudi vse od Maribora, Kal – Gorice tudi

Sežane in Solkana, nato si sledijo Vrhnika, Ljutomer in Ljubljana.

Pa pogledimo še k opekarjem, ki so se s to obrtjo ukvarjali pred ustanovitvijo podjetja, saj je opekarstvo stara obrtna dejavnost, ki je bila razširjena povsod po Sloveniji. Opeko so po navadi izdelovali večinoma blizu objektov gradnje, za katero so jo potem tudi porabili. Gradnja opekarn je povezana z bližnjim najdiščem glin. Za gradnjo opekarn se je potrebovalo bogate zaloge glin in lesa. V Ribnici ni manjkalo glin, saj je področje pod Veliko goro bogato z njo, prav tako ne zaloga lesa, ki so potrebne za sušilne peči. V davčnem katastru in popisnih listih Zbornice za trgovino obrt in industrijo sem zasledila naslednje obrtnike, ki so se z opekarstvom ukvarjali v drugi polovici 19. stoletja:

Peter Palome (?) 1870...1874

Josef Rudež¹ 1871 ...1876...1877...1882

Andreas Peterlin (94) 1882

Od naštetih lastnikov opekarn, je glede na odpis davka po davčnem katastru imela največ prometa opekarna ribniškega graščaka. Med opekarji najdemo tudi že Andreja Petrilna, ki se je z opekarstvom ukvarjal že leta 1882 in je torej omenjeno obrt pred ustanovitvijo podjetja 1901, dobro poznal.

Opekarne so delovale tudi po vaseh, za potrebe vasi oziroma, če se je v vasi kaj gradilo, se je opekarna postavila za tisto obdobje. Med posamezniki, ki so se v trgu ukvarjali z opekarstvom, nisem naštel Simona Pakiža, ki je bil doma iz Jurjevce 10. Obrt opekarstva je imel zavedeno na Jurjevci v letu 1884. Glede na to, da je zabeležen v drugi polovici 19. stoletja kot lastnik ribniškega trškega mlina in žage, je zagotovo imel s trgom tesne stike, zato je prav, da ga omenim.

(Se nadaljuje prihodnjič.)

Tekst pripravila MARINA GRADIŠNIK,
kustosinja ribniškega muzeja

¹ V podatkih iz vprašalne pole, ki jih je leta 1919 poslala podjetjem Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani (hrani ARS), za ribniško opekarno govorijo o 60-ih delavcih in 15-ih delavkah, na vprašanje po narodnosti pa odgovarjajo da so Italijani. Povsem možno je, da gre tu za italijanske ujetnike, ki so leta 1918 delali na opekarni.